

met opvolging
onzer bezwaar-
plus ultra van
geven van de
voor ons vast,
dien vorm en
neet af nooit
zullen hebben,
omdat de wijze
ze slaan, niets
zang van onze

rust op Kunst!
Natuur!
door en blijft

iet af van wat
n werkelijkheid
MATIE en nog

J. Z.

EN
RWUS

te.

cht gegeven aan
middelpunt ge-
is daardoor ge-
or voelde, waar
tug van de om-
ouder dagelijks
incipiënt onder-
s voor het bij-
deze belangste-
kan het aan de
onderwijs door
open. De ver-
de groote scho-
kleine scholen
lassen voor zijn
de aandacht op
nige onderwijs-
gesteld en dat
opvoeding van
en schade lijdt.
le kind niet vol-

van deze schade
krachten, die in
gevallen. Onze
orden benoemd,
oefenen en op
igen, den arbeid
wordt men aan
nd niet veel ge-

haar te spreken
bij de bespre-
dat woord ge-
aan zulke leer-
en, de moeilijke
n menige school
ndervangen, maar
blijven van zijn
een tegemoet-
it te keeren. Ik
dezen doen wat
e lamp bij menig
misschien moe-
ok, dat uit den
vorm van steun
oming wordt ge-
ge onderwijzers.
der in zijn kring
beurt, wat moe-
houden in de
rachten. Zij moe-
en ze moeten dat
en met de over-
bloeden in een
derzijds offers te

g wijzen op een
van onze groote
hopen met 1 Juli.
e scharen staan
ingen onze orga-
nemingen eenige
de kweekelingen,
an die van 1934,
ven in de adver-
envoudig terecht.
vraagt om voor-
s worden jonge-
stuurleden, van
orkeur genomen,
ouderen worden
hebben ze reeds
erd. En er wor-
van zulk een on-
arom zie men in
dingen behooren
We moeten eigen
zonderheid onze
g wachttien, heb-

ben recht op den steun, dien het rechtsgevoel in
elken kring behoort te geven.

Bij de bespreking van de Onderwijsbegroting
heeft de heer Van Dijken deze zaak reeds ter
sprake gebracht en uit het antwoord van den Mi-
nister is gebleken, dat Z.Exc. de vrijheid van be-
noeming niet door wettelijke maatregelen wil in-
perken. Dit is geheel naar ons hart. Maar nu mag
dan ook nergens vergeten worden, dat we ver-
plichtingen hebben, allereerst aan de oudere lich-
tingen van de kweekelingen met akte, die vele
scholen reeds door enkele moeilijke jaren hebben
heengeholpen.

We hebben zelfs eenige hoop, dat de verbete-
rende financiële toestand van onze schatkist uit-
zicht zal geven op een verlaging van de leerlingen-
schaal, zoodat vooral onze kleine scholen weer
beter kunnen worden verzorgd van personeel, zoo-
dat ook heel wat jongeren kunnen worden tewerk-
gesteld.

Intusschen heeft het teleurgesteld, dat de rege-
ring van den steun aan werkloze intellectuelen
niets aan de onderwijskrachten heeft besteed. Daar
behoefden anders geen werkkampen voor te wor-
den ingericht. Die hebben we in den meest natuur-
lijken en meest productieven vorm in onze scholen,
die aan deze hulp vaak groote behoefte hadden.
Gr. G. MEIMA.

„Wat drijft Prof. Hepp?”

Onder dit opschrift schrijft Ds J. K. Vellenga in
„Geref. Kbl. Drente en Overijssel”:

In „De Reformatie” gewaagde Ds C. Veenhof van
een „zweepslag in de richting van ongenoemden”, dit
naar aanleiding van Prof. Hepps tweede brochure,
het woord blijkt bij deze derde brochure niet te fel.
Dit zijn zweepslagen.

En men vraagt wat Prof. Hepp toch wel bewegen
mag op zulk een meedoogenloze wijze tegen broeders
op te treden.

Ds Vellenga ziet twee mogelijkheden:

De eerste mogelijkheid is deze, dat Prof. Hepp,
bezorgd over het welzijn van gereformeerde weten-
schap en gereformeerde kerken, getracht heeft de
door hem van onrechtvaardigheid beschuldigen van
het verkeerde van hun inzichten te overtuigen,
maar dat deze beschuldigen zich niet met zijn oor-
deel konden vereenigen en dat hij toen verder, nadat
er eerst mede op zijn aandrang een synodale com-
missie was ingesteld, in blijvende ongerustheid over
het voortwoekeren van het kwaad zijn brochures als
evenzoveel conscientiekreten de wereld heeft inge-
stuurd omdat er naar zijn oordeel geen dag en geen
nacht met de openbaarmaking van het dreigend ge-
vaar van deformatie mag worden gewacht.

Deze mogelijkheid laat zich denken.
Al blijft er dan een raadselachtig punt over.
Wij zullen immers moeten denken, dat de grootte
van het gevaar Prof. Hepp eerst duidelijk geworden
is na de instelling der synodale commissie; was het
hem toch tevoren duidelijk geweest dan zou hij zich
een benoeming tot lid dezer commissie zeker niet
hebben laten welgevalen.

Vervolgens:

De andere mogelijkheid is deze, dat Prof. Hepp
zich voor zijn publieken aanval niet tot het uiterste
heeft ingespannen de door hem beschuldigen van
hun dwalingen te overtuigen.

De veronderstelling van deze mogelijkheid zou echter
Prof. Hepp persoonlijk in zulk een onaangenaam
daglicht stellen, dat men haar niet durft te opperen.
Wij zouden dan moeten denken, dat hij, ongeacht het
feit, dat hij met een tweetal der aangevallenen in een
universitair verband verbonden is, ongeacht het feit,
dat hij door een commissoriaal verband verplichtin-
gen heeft aangegaan, ongeacht vóór alles, dat het niet
aangaat eens broeders naam publiekelijk te belasten
als dat niet volstrekt geboden is, — toch maar zijn
brochures de wereld zou ingezonden hebben.

Deze veronderstelling wil er bij ons niet in.
Als wij moesten aannemen, dat ze de werkelijkheid
weergaf, zouden wij ons afvragen hoe iemand den
moed had met zoo zware beschuldigingen over af-
wijking van de leer aan te komen wanneer hij zelf
zoo de christelijke praktijk met voeten trad.

Dat accepteren wij niet.
En dus blijven wij wel bij de meening, dat Prof.
Hepp geen anderen uitweg meer heeft gezien; dat
hij getracht heeft het geschil te bezweren, dat hij
daarin niet heeft kunnen slagen en dat hij ten einde
raad zijn meening voor de rechtbank van het oordeel
aller gereformeerden heeft neergelegd.

Het zou de moeite loonen, een concreet antwoord te
krijgen op deze vraag: heeft Prof. Hepp persoonlijk met
de Professoren Vollenhoven en Dooyeweerd tevoren
gesproken over zijn brochures en haar inhoud, heeft
hij die samenspreking begeerd? Zijn zij uitgepraat? Is
het gesprek werkelijk tusschen hen begonnen?

Tenslotte nog dit citaat van Ds Vellenga:

Maar al kunnen wij dezen uitleg aanvaarden, wij
hopen toch heel erg, dat brochure IV en V voorloopig
maar ongedrukt blijven.

Hoe Ds V. dit bedoelt blijkt uit onderstaande op-
merking:

Maar er moet in elk geval een weg zijn om
tegelijk Prof. Hepp gelegenheid te geven zijn ontroerde

conscientie te ontlasten en het kerkelijk leven voor
verdere publicatie zijner aanvallen te vrijwaren.

Ik meen, dat deze weg te vinden is in den arbeid
der commissie.

Het is te hopen, dat de mannen, die verantwoorde-
lijk zijn voor den goeden gang van zaken in ons
kerkelijk leven, zich hun verantwoordelijkheid wel
bewust zullen zijn.

Zij hebben er tegen te waken, dat het al meer op
een oorlog aangaat, waarvan niemand den uitslag
kan overzien.

Op het oogenblik dat de commissie door de synode
benoemd werd, was er nog eenheid, was er ook een-
heid tusschen Prof. Hepp en degenen, die hij nu
beschuldigt.

Laat men van dit punt weer uitgaan.

En laat men er dan ook van uitgaan, dat wil
zeggen er de gevolgtrekkingen uit maken, die er uit
gemaakt moeten worden.

Laat de commissie aan het werk gaan.

En laten voort om des lieven vredes wil alle leden
persoonlijk zwijgen zolang men niet gezamenlijk tot
een bepaald oordeel gekomen is.

Ons eigen standpunt in dezen hebben we reeds be-
kend gemaakt.

De houding van Prof. Waterink.

Ds Chr. W. J. Teeuwen schrijft in „Geldersche Kerk-
bode” over wat Prof. Waterink schreef over de polemiek
der Professoren Kuiper en Hepp. Prof. Waterink had
opgemerkt:

Ware het juist, dat tot hier toe over de problemen,
die hier aan de orde zijn, nog slechts door enkele
mannen van wetenschap vraagstellenderwijze in de
afzondering van de zalen voor wetenschappelijke dis-
cussies een meening was verkondigd, dan zouden wij
inderdaad van oordeel zijn, dat een brochure als die
van Prof. Hepp ontijdig en misschien ge-
heel onnoodig was verschenen.

Maar zoo is de situatie niet.

Er zijn verschillende populaire geschriften te noe-
men, waarin deze materie werd besproken. Deze ge-
schriften (ook door Prof. Hepp geciteerd) zijn onder
de noodige propaganda en gevolgd door de noodige
advertenties in het licht verschenen. Een feit, dat
iedereen kan weten.

Zeker, zeker. Het staat er precies zoo voor met de
meningen van Prof. Waterink zelf. Ds Teeuwen ant-
woordt als volgt:

Aangenomen voor een oogenblik, dat de geschriften,
welke de z.g. afwijkende gevoelens propageerden
„populaire geschriften” waren — populair
geworden zijn ze in geen geval.

Deze geschriften hebben ons volk in geen geval in
onrust gebracht. Vollenhoven, Dooyeweerd en Janse
lezen onze menschen nauwelijks. En dat de geachte
schrijver er nu zelfs de advertenties bijhaalt,
demonstreert m.i. toch wel, dat zijn bewijsvoering niet
op al te vaste pijlers staat.

En dan die conferenties. Maar ik meende, dat con-
ferenties juist zoo doeltreffend waren om het voor
en tegen te hooren verdedigen. Laten er nu vele
stemmen voor die omstreken gevoelens gepleit
hebben, het krachtig „neen” er tegen zal den voor-
standers toch wel duidelijk gemaakt hebben, dat de
zaak zeker nog niet „rijp” genoeg was. Het op de
conferenties ter sprake komen van allerlei meening-
en, bewijst m.i. niets voor de propageering
der gewraakte meeningen.

Als dit zoo ware moest men onmiddellijk beginnen
alle Calvinistische conferenties af te schaffen. En —
wil men dat?

Of wordt elders juist niet het nut van conferenties
met andersdenkenden zoo „himmelhoog
jauchzend” bepleit?

Vervolgens:

Als het enkel en alleen ging om de belijdenis, dan
had men dezen weg van popularisering niet mogen
opgaan.

Dan schreef de Synode een veel uitnemender weg
voor.

Waarom wil men dien weg met alle geweld niet?

Waarom heeft de brochure van Prof. Hepp den
rustigen arbeid van de commissie van acht al bij
voorbaat onmogelijk gemaakt?

Is het geoorloofd de besluiten der synode zoo tegen
te werken?

Bovendien, wat denkt men te bereiken?

Naar wij lazzen wil men aansturen om de synode,
die provisioneel gesloten werd, weer te heropenen,
om daar de zaak der meeningsverschillen weer ter
tafel te brengen.

Alleen maar — dáárom werd de synode toch niet
provisioneel gesloten? De synode nam inzake de
meeningsverschillen een besluit. Zij benoemde
een commissie tot onderzoek. En aan dat besluit heb-
ben wij ons te houden.

Hoe hebben wij het nu? De synode is toch geen
ondersnij, waar men maar wat afspraken maakt,
die weer dadelijk omver gekegeld kunnen worden?

Tenslotte:

Wie hier spreken moet is niet de synode, maar
het directorium der Vrije Universiteit, die om de zaak
der Universiteit haar hoogleraren bezweren moet
hun onderlinge geschillen aan een ronde tafel op
te lossen.

Dat het mogelijk is, dat mannen van hooge weten-
schappelijke standing verbonden aan één Universiteit,
elkaar openlijk bestrijden gaan, dat wijst er op, dat
er iets niet in orde is. En wij, die de V.U. liefhebben,
die er voor op uit gaan en bij de aller armsten vaak
nog dubbeltes en stuivertjes voor de V.U. inzamelen,
wij eischen, dat allereerst de wetenschappelijke
collegialiteit weer hersteld worde.

Prof. Waterinks ingrijpen op het conflict.

In „De School met den Bijbel” schrijft de heer L. v. d.
Zweep:

Het Juli-nummer van ons „Paedagogisch Tijdschrift”
opent met een artikel van zijn redacteur, Prof. Water-
ink, onder bovenstaande titel. Na betoogd te hebben,
dat de studie van paedagogiek niet los te maken is
van vragen van beginsel, verklaart de schrijver, dat
er in onze tijd een nieuwe stroming opkomt, die allerlei
belangrijke kwesties in geding brengt, zoals: het sub-
stantieel karakter van ziel of geest; de kwestie van
de onsterfelijkheid der ziel, correctie van het begrip
persoon en persoonlijkheid.

De heer A. Janse van Biggkerke is van deze nieuwe
richting een even vaardig als moedig verdediger. Men
spreekt in die kring van een nieuwe reformatie, maar
men heeft te doen met allerlei oude ketterijen, die
reeds herhaaldelijk werden verworpen.

Ja, ongeveer tegen den tijd, dat de Synode komen
moest, liet Prof. Waterink dit drukken. Intusschen
kreeg ik juist gister een brief van een schoolhoofd,
die een volzin citeerde uit Prof. Waterinks „Het gere-
formeerde beginsel en de richtlijnen voor de didactiek”;
alwaar, bl. 5, behalve wijlen Prof. Dr. J. Woltjer ook
de heer A. Janse gerekend wordt tot de „onveracht
Gereformeerde paedagogen”.

De heer v. d. Zweep herinnert vervolgens aan de
publicatie van Dr. H. Steen: Persoon, Geest, Ziel:

Daarin wordt een onderzoek ingesteld naar de ver-
eenigbaarheid van Professor Waterinks conceptie van
dit onderwerp met de gegevens van Gods Woord en
de belijdenis. We lezen daarin herhaaldelijk uitspraken
als: „de tegen Gods Woord en de belijdenis ingaande
opvatting van Prof. W. over den persoon van Chris-
tus”. „Prof. W. zal onmogelijk kunnen ontkennen,
dat hij in strijd komt met de belijdenis en met Gods
Woord.” „Hij kan weten, dat hij onder „menselijke
natuur” ook iets anders verstaat dan de belijdenis.
(Pag. 245, 246, 247.)

Het boek dicht verder aan Prof. Waterink toe: „een
grove onjuistheid”, „bijna alles met elkaar verwarren”
(pag. 258), „Prof. Waterink keert zich tegen zichzelf”
(pag. 259), „wonderlijke uitspraken”, „ook daarin ver-
gist Prof. Waterink zich” (pag. 285).

We hebben hier dus het eigenaardige feit, dat de
beschuldiger uit het eerste gedeelte van dit artikel
ook zelf nog altijd de beschuldigde is. Want het con-
flict, waarvan hier sprake is, werd zo opgelost, dat
Dr. H. Steen niet werd gedwongen, zijn boek en zijn
beschuldigingen terug te nemen. De boeken van Prof.
Waterink zijn evenmin uit de handel genomen. We
komen met de vragen van beginsel hier in een dood
slop.

Daarna komt de heer v. d. Zweep tot Prof. Hepp:

Intusschen stak Professor Hepp van wal.

In zijn „deformatie-brochures” neemt hij dezelfde
richting onder vuur, die Prof. Waterink in het „Pae-
dagogisch Tijdschrift” van ketterij beschuldigde. En
het blijkt dan, dat ook Prof. Hepp meent, dat „de
pretentie van schriftuurlijkheid niet valt te hand-
haven” (pag. 55). „Er is een afwijking van de be-
lijdenis, die nooit met de Schrift te rechtvaardigen is”.
„Er worden sommige primaire waarheden van de
Gereformeerde, uitgebreider nog van de Christelijke
belijdenis, losgewrikt.” „Tussen dit gevoelen en de
belijdenis valt geen compromis te treffen.”

„Dit afwijkend gevoelen is onvoorwaardelijk met
de Gereformeerde belijdenis in strijd.”

Hierna citeert de auteur hetgeen Ds Spier in ons
nummer van 12 Febr. 1937 schreef over „hart” en „ziel”
bij de heeren Vollenhoven en Dooyeweerd. Na dit stuk
in extenso te hebben opgenomen, concludeert de heer
v. d. Zweep als volgt:

Aan dit woord van Ds Spier hebben we slechts
weinig toe te voegen.

Het leert ons, dat Prof. Hepp een strijd heeft aan-
gedurfd tegen afwijkende gevoelens, die slechts in
zijn verbeelding bestaan.

Daarom geloven we ook, dat deze brochures eer kal-
merend dan verontrustend zullen werken op ieder,
die ook nog wel eens iets anders leest en hoort.
Wanneer er althans in de volgende brochures niet
op een minder aan dilettantisme herinnerende manier
wordt gewerkt, zullen ze zeer weinig bijdragen tot
verheldering van ons inzicht.

Eer vrezten we het tegendeel.

Prof. Hepp heeft evenwel toegezegd, een dogma-
tische psychologie in het licht te geven.

De lezers herinneren zich, dat ik meermalen er
twijfel over uitsprak, of een bijbelse anthropologie te
construeren valt.

We wachten geduldig af.

Misschien hebben we dan straks drie concepties:
a. die van Kuiper, Bavinck, Geesink, door Vollen-
hoven uitgewerkt;

b. die van Prof. Waterink;

c. die van Prof. Hepp.

We zijn benieuwd te weten, of de Professor Hepp
de lijn in a. weet te ontdekken en zuiver weer te
geven, en 2e. of Professor Hepp in de beoordeling van
Prof. Waterinks voorstel daarin, à la Dr. Steen e.a.,
hernieuwd Apollinarisme ziet.

We zijn het met Prof. Waterink van harte eens,
dat de paedagogiek als wetenschap het hoogste be-

„Actuele vragen in de Geref. Kerken”

is de uitgave, waarmee wij zoveel succes hebben!

Het bleek voor hen, die goed op de hoogte willen
blijven, een ware uitkomst!

Doet wat velen vóór U deden.

Neem ook een abonnement voor 12.50 per kwar-
taal. Verschijnt twee maal per maand.

Proefnummer op aanvraag gratis.

Bureau voor Perskripsels „PEKA”, Fil. v. Almondestraat 31,
Amsterdam — West.